

Gäller för: Sjukhusgemensam

Innehållsansvar: Sara Asplund, (sarza1), Sjukhusfysiker

Godkänd av: Anders Kullbratt, (andku), Sjukhusdirektör bitr

Giltig från: 2026-01-28

Giltig till: 2028-01-28

Strålsäkerhetsutbildningens organisation och utformning

Syfte

Avsikten med utbildningsprogrammet är att alla personer som arbetar med joniserande strålning ska få de kunskaper som krävs för att arbetet ska kunna bedrivas strålsäkert.

Förändringar sedan föregående version

Länkar har blivit uppdaterade.

Studieplan för strålsäkerhetsutbildning för Brinkåsen rättspsykiatri har lagts till.

Bakgrund

Enligt Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter ska all personal (även inhyrd) som arbetar med joniserande strålning ha den kompetens som behövs för att arbetet ska kunna utföras på ett strålsäkert sätt. Personalen ska känna till de strålskyddsrutiner som berör deras arbete och få utbildning då ny utrustning eller nya metoder börjar användas. I rutinen [Studieplaner för strålsäkerhetsutbildning inom verksamheter med joniserande strålning](#) beskrivs strålsäkerhetsutbildningarnas innehåll.

Innehåll

Syfte.....	1
Förändringar sedan föregående version	1
Bakgrund	1
Organisation och ansvar	3
Strålsäkerhetsutbildningens utformning för olika personalkategorier	4
1. Chefer.....	4
2. Radiologisk ledningsfunktion	4
3. Strålsäkerhetsombud	4
4. Nuklearmedicin (biomedicinska analytiker och läkare inom nuklearmedicin).....	4
5. Röntgensjuksköterskor och radiologer	5
6. Röntgenundersköterskor	5
7. Intervention	5
8. Operation (personal som arbetar med mobil C-båge).....	5
9. Mammografi (radiologer och sköterskor).....	6
10. Tandvård.....	6
11. Medicinteknisk personal.....	6
12. IVA, akuten och neonatalavdelning	6
13. AT-läkare.....	6
14. Remitterande sjuksköterskor	7
15. Transportörer och lokalvårdare	7
16. Hudmottagningen	7
17. Osteoporosmottagningen.....	7
18. Bröstmottagningen och patologen.....	7
19. Brinkåsen rättspsykiatri	7
Dokumentation	8
Referenser.....	8

Organisation och ansvar

Personalansvarig chef ansvarar för att personalen har de kunskaper som behövs för att kunna arbeta på ett strålsäkert sätt. Chefen ska se till att all befintlig, nyanställd och inhyrd personal har den utbildning som kan behövas för de arbetsuppgifter som de ska utföra. Chefen ansvarar också för att undervisningen genomförs så ofta som krävs och att behovet av utbildning uppdateras årligen.

Anmälan om utbildningsbehov i strålsäkerhet görs till respektive områdes administrativa funktion inom strålsäkerhet, som samordnar och vid behov ordnar med lokal (Se [Lista strålsäkerhetsfunktioner](#)).

Alla nyanställda ska genomgå minst **introduktionsutbildning** i strålsäkerhet innan de startar arbete med joniserande strålning. För personer inom berörda yrkeskategorier ska även utbildning i handhavande av utrustning och relevanta metoder genomgå innan personen tillåts arbeta självständigt.

Efter introduktion ska nyanställd personal få **strålsäkerhetsutbildning** enligt utbildningsplan vid nästa utbildningstillfälle. Denna utbildning ska repeteras minst vart tredje år. En kortare **fortbildning** ges då ny utrustning tas i bruk eller nya föreskrifter, nya metoder och ny teknik införs. Viktig **information** inom strålsäkerhet, exempelvis aktuella personal- och patientdoser eller strålningsrelaterade avvikelser ges vid behov, exempelvis vid arbetsplatsträffar. Vid behov finns också möjlighet till specialanpassade **temautbildningar** för att belysa specifika delar av strålsäkerheten. Eventuell praktisk utbildning behövs inte innan arbete startas, däremot behövs handhavandeutbildning i de fall personalen handhar utrustning.

Sjukhusfysikerna ger utbildning i strålsäkerhet, medan utbildning för handhavande av utrustning och i undersöknings- och behandlingsmetoder planeras och ges av utrustningens leverantör eller utbildad personal på respektive verksamhet.

Strålsäkerhetsutbildningens utformning för olika personalkategorier

1. Chefer

Verksamhetschefer och första linjens chefer som har verksamhet med joniserande strålning och/eller har personal som arbetar med joniserande strålning ska gå webbutbildningen [Strålsäkerhet för chefer \(NU\)](#).

2. Radiologisk ledningsfunktion

Personer som innehar den radiologiska ledningsfunktionen (RaLF) ska gå:

- Strålsäkerhetsutbildning för sin verksamhet.
- Individuell introduktion när uppdraget startar (ges av sjukhusfysiker).

3. Strålsäkerhetsombud

NU-sjukvården har strålsäkerhetsombud inom de flesta verksamheter där joniserande strålning används. Ombuden ska gå:

- Strålsäkerhetsutbildningen för sin yrkeskategori.
- Individuell introduktion när deras uppdrag börjar (ges av sjukhusfysiker).

Varje år hålls även en studiedag för strålsäkerhetsombuden.

4. Nuklearmedicin (biomedicinska analytiker och läkare inom nuklearmedicin)

I denna grupp ingår biomedicinska analytiker som arbetar med strålkällor eller med patienter som behandlas med radiofarmaka och läkare som är med i planeringen av nuklearmedicinska undersökningar och behandlingar eller granskar nuklearmedicinska bilder.

För nyanställd personal ges en kortare introduktion enligt *Introduktion i strålsäkerhet* snarast efter anställning. Därefter ges den obligatoriska utbildningen, [Kurs: Strålsäkerhet för nuklearmedicin \(NU\)](#), vid nästa planerade utbildningstillfälle och sedan minst vart tredje år.

Personal på Klinisk Fysiologi som inte kontinuerligt arbetar inom nuklearmedicin, men som kan komma att assistera vid nuklearmedicinska undersökningar ska gå utbildningen [Strålsäkerhet för assisterande personal nuklearmedicin \(NU\)](#) vid nyanställning och sedan minst vart tredje år.

5. Röntgensjuksköterskor och radiologer

För nyanställda röntgensjuksköterskor och radiologer ska [Strålsäkerhet för röntgensjuksköterskor och radiologer](#) genomföras innan personen påbörjar arbete med joniserande strålning. Webbutbildningen ska sedan repeteras minsta vart tredje år Vid förfrågan hålls även praktiska temautbildningar. Temat varierar beroende på behov.

6. Röntgenundersköterskor

För nyanställda röntgenundersköterskor ska [Strålsäkerhet för röntgenundersköterskor på radiologisk mottagning \(NU\)](#) genomföras innan personen påbörjar arbete med joniserande strålning. Webbutbildningen ska sedan repeteras minsta vart tredje år Vid förfrågan hålls även praktiska temautbildningar. Temat varierar beroende på behov.

7. Intervention

För operatörer som ska börja arbeta med intervention (och som *inte* är radiologer ska [Strålsäkerhet vid interventioner -Teori \(NU\)](#) genomföras innan personen påbörjar arbete med joniserande strålning. Efter introduktionen ska praktisk demonstration genomgåas vid nästa planerade tillfälle. Den återkommande utbildningen som ska genomgåas minst vart tredje år utgörs av webbutbildningen och den praktiska demonstrationen.

För personal som endast vistas i rummet vid intervention, till exempel narkospersonal, räcker det med att gå samma utbildning som personal som arbetar med mobil C-båge (se Punkt 8).

8. Operation (personal som arbetar med mobil C-båge)

För nyanställd personal på operationsavdelning eller motsvarande, som kommer att arbeta med mobila C-bågar, ska webbutbildningen [Strålsäkerhet mobila C-bågar \(NU\) 2026-2028](#) genomgåas innan personen påbörjar arbete med joniserande strålning. Efter introduktionen ska praktisk demonstration genomgåas vid nästa planerade tillfälle. Den återkommande utbildningen som ska genomgåas minst vart tredje år utgörs av webbutbildningen och den praktiska demonstrationen.

För att se historik av personalens genomförande kan chefen även ta ut data från [Strålsäkerhet mobila C-bågar - Teori \(NU\) GAMMAL](#).

9. Mammografi (radiologer och sköterskor)

För nyanställd personal ska webbutbildningen [Strålsäkerhet mammografi \(NU\)](#) genomgå innan personen påbörjar arbete med joniserande strålning. Den återkommande utbildningen utgörs av webbutbildningen och utförs minst vart tredje år.

Radiologer som enbart arbetar inom mammografi ges samma utbildning som övrig mammografipersonal. De behöver därför inte gå utbildning anpassade för radiologer.

Nyanställda sjuksköterskor som inte är röntgensjuksköterskor, ges en mer omfattande mammografiutbildning *Strålsäkerhet mammografi för allmänsjuksköterskor* vid anställningens start.

10. Tandvård

För nyanställd personal som tar bilder på patienter ges en kortare introduktion, enligt *Introduktion i strålsäkerhet*, snarast efter anställning. Efter introduktionen ges *Strålsäkerhetsutbildning tandvårdspersonal* vid nästa planerade utbildningstillfälle och återupprepas minst vart tredje år.

11. Medicinteknisk personal

Medicinteknisk personal som arbetar med röntgenstrålning eller som kan komma i kontakt med radioaktiva ämnen ska, innan arbete med strålning påbörjas, gå [Strålsäkerhet för medicintekniska ingenjörer -Teori \(NU\)](#). Utbildningen ska upprepas minst vart tredje år.

12. IVA, akuten och neonatalavdelning

För nyanställd personal som är med på IVA, akuten eller neonatalavdelning då mobil röntgenutrustning eller miniC-båge används kan vid behov gå [Strålsäkerhet för assisterande personal i röntgenrum \(NU\)](#). Operatörer av miniC-bågar ska genomgå webbutbildningen [Strålsäkerhet mobila C-bågar - Teori \(NU\)](#). Den personal på akutmottagning som kan komma att sanera vid en radiologisk/nukleär händelse ska gå utbildningen *Strålsäkerhet vid sanering vid RN-händelse*. Utbildningarna ska upprepas minst vart tredje år.

13. AT-läkare

AT-läkare ges utbildningen *Strålsäkerhet för AT-läkare* under sin placering på Bild- och funktionsmedicin. Denna utbildning behöver inte upprepas. Ges på begäran.

14. Remitterande sjuksköterskor

Inför att sjuksköterskor får börja skriva remisser ska de genomgå *Remittentutbildning för sjuksköterskor*. Ges på begäran.

15. Transportörer och lokalvårdare

Information om de risker som arbetet i strålmiljö innebär och instruktioner för arbetets utförande avseende strålskyddsfrågor ges till övrig personal, såsom transportörer och lokalvårdare vid radiologiska kliniken och på nuklearmedicin. Utbildningen ska upprepas minst vart tredje år.

16. Hudmottagningen

Personal som bestrålar eller beslutar om bestrålning av patienter med Bucky-utrustning ska gå *Strålsäkerhetsutbildning Bucky* innan personen börjar arbeta med detta. Utbildningen ska upprepas minst vart tredje år.

17. Osteoporosmottagningen

Personal som arbetar med bentäthetsmätningar (DEXA) ska genomgå [*Strålsäkerhet vid bentäthetsmätningar med röntgenstrålning \(NU\)*](#) innan personen påbörjar arbete med joniserande strålning. Utbildningen ska upprepas minst vart tredje år.

18. Bröstmottagningen och patologen

Personal som arbetar på bröstmottagningen och på patologen får kortare information om strålning eftersom de kan komma i kontakt med radioaktivitet i sitt arbete. Utbildningen ska upprepas minst vart tredje år.

19. Brinkåsen rättspsykiatri

Personal som arbetar med att röntga bagage ska genomgå [*Strålsäkerhet vid bagageröntgen Brinkåsen \(NU\)*](#) innan personen påbörjar arbete med bagageröntgen. Utbildningen ska upprepas minst vart tredje år.

Dokumentation

Följande information ska dokumenteras (undantag webbutbildning):

- Datum.
- Namn på närvarande.
- Kort beskrivning av innehåll, inklusive:
  - Vilken personalgrupp utbildningen är anpassad för.
  - Om det är praktisk eller teoretisk utbildning.

Sjukhusfysiker ser till att en närvarolista förs vid alla föreläsningstillfällen som är obligatoriska, vid praktiska demonstrationer samt att ett generellt intyg ges för dessa tillfällen. Intyget signeras av sjukhusfysikern. Individuella intyg ges på begäran. När det gäller webbutbildning tar varje verksamhet ut data om vilka i personalen som har gått utbildning från [Lärportalen - NU-sjukvården](#). Handhavande- och metodutbildning dokumenteras på ett behörighetskort eller dylikt. Intyg och behörighetskort arkiveras enligt klinikens rutiner.

Referenser

Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrift 2018:1

Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrift 2018:5

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Sjukhusgemensam

Innehållsansvar: Sara Asplund, (sarza1), Sjukhusfysiker

Godkänd av: Anders Kullbratt, (andku), Sjukhusdirektör bitr

Dokument-ID: NU10193-390712850-24

Version: 6.0

Giltig från: 2026-01-28

Giltig till: 2028-01-28